

ПОЕТИЧНА МОНОГРАФІЯ ПРО ЖИТТЯ АНТОНИЧА

Калинець Ігор. Знане і незнане про Антонича: Матеріали до біографії Богдана Ігоря Антонича. – Львів: “Друкарські куншти”, 2010. – 140 с. – Наклад 500 прим.

Від 1966 року, коли у Пряшеві вийшло перше посмертне видання зібраних творів Богдана-Ігоря Антонича й матеріалів про нього під назвою “Перстені молодості” (упоряд. Микола Неврлий), про одного з найвидатніших українських поетів міжвоєнного періоду з’явилося кілька солідних наукових праць і видань його творів. Особливо плідним був 2009 рік, коли українська громадськість відзначила сто років із дня народження поета. Із нагоди цього круглого ювілею у Львові вийшло “Повне зібрання творів” Б.-І. Антонича (упоряд. Данило Ільницький), а у Пряшеві – збірник “Б. І. Антонич і Словаччина” “Крилатий вітер” (упоряд. Мілан Бобак). Та й досі, хоч як це парадоксально, не було опубліковано солідної біографії Антонича.

Цю прогалину заповнила книжка поета, літературознавця і громадського діяча Ігоря Калинця “Знане і незнане про Антонича”, видана Міжнародним інститутом освіти, культури та зв’язків із діаспорою Національного університету “Львівська політехніка”. Слід сказати передусім, що це блискуча праця: авторові вдалося по дрібних зернятках зібрати, мабуть, усе досі написане про поета, поповнити зібране новими матеріалами з архівів і від приватних осіб та подати це у професійній художній формі. І тут, як і в попередніх життєписах Антонича, основним джерелом інформації про нього стали спогади його нареченої Ольги Олійник, уперше опубліковані у Пряшеві. Книжка читається як захопливий художній твір, побудований на реальних фактах.

У вступі “До читача з радістю і надією” (4, 8) І. Калинець уже в першому реченні називає вірші поета “геніальною поезією”, а свою книжку характеризує “не як узагальнення чи підсумки пошуків, а скоріше як хроніку шукань” (5). Серед доволі об’ємного списку людей, які допомагали йому в пошуках і яким він висловлює щире подяку, є і пряшівчани Іван Яцканин та Мілан Бобак (5). Автор розраховує на те, що, можливо, хтось відгукнеться й допоможе виповнити порожнечі: “Я також не ставлю остаточну крапку – і сподіваюся на маленькі чуда, а, можливо, й на повторне, *повніше* видання” (5; курсив наш)¹.

¹ Від часу, коли вийшла книжка І. Калинця, він продовжував досліджувати біографію Б.-І. Антонича і станом на кінець 2010 р. підготував суттєво доповнений варіант своєї праці. Її обсяг утричі перевищує первісний текст. Окремі розділи написано іншими дослідниками життя і творчості українського письменника. – *Ред.*

Описуючи дитинство поета (9-24), автор чимало уваги присвятив описові Лемківщини, де він народився (у с. Новиця Горлицького повіту) у сім’ї священика Василя Антонича (сина селянина Антона Кота і Євдокії Гуски), та сімейному оточенню, в якому він виростав, починаючи з діда, батьків, няні-пестунки й кінчаючи його вчителькою в початковій школі. І тут при опису короткочасного перебування сім’ї Антоничів у Михайлівцях та Меджилабірцях він посилається на дослідників біографії цього періоду І. Яцканина й М. Бобака.

Другий розділ присвячено навчанню Антонича в Сяноцькій польській гімназії (25-38), де його вчителем був відомий український художник і музейник Лев Гец. Автор заперечує твердження польських дослідників життя і творчості Антонича, що перші його вірші написані польською мовою. Посилаючись на спогади псетових близьких, він доводить: перші вірші Антонич писав рідною лемківською говіркою. Не погоджується він і з твердженням літературознавця Ореста Зілинського, нібито у творчості Антонича немає “особистої сповіді”, “реального світу, що оточував поета” (32). І. Калинець цитує численні рядки з віршів, які заперечують це твердження. Унікальним, на його думку, є й 30-сторінковий прозовий опис пережитої двома хлопчиками грози в лісі, який вважає “винятково талановитим, можливо, щонайкращим у нашій прозі зображенням шкільної прогулянки до лісу, де два хлопчики відбилися від

гурту, заблудили, переживши жахливу грозу та перебувши ніч у лісі. Той уривок мав би стати хрестоматійним у нинішньому шкільному списку літератури чи то класного, чи позакласного читання. Вражаючий опис!» (35). Автор припускає, що тут Антонич описав те, що пережив сам.

Докладніше І. Калинець описав львівський період життя поета: участь у Гуртку українців, перші публіковані вірші та збірки, членство в Асоціації Незалежних Українських Митців та Українському товаристві бібліотекарів.

Дальший розділ (53-59) присвячено участі Б.-І. Антонича в Товаристві “Просвіта” на Левандівці, у драмгуртку якого він грав на скрипці, малював декорації та брав участь у регулярних “вечорницях Просвіти”, пов’язаних із піснями, танцями й музикою. Усе це заперечує твердження деяких авторів спогадів про Антонича (наприклад, Б. Романенчука), що він, будучи дуже старанним студентом, поза інтенсивним навчанням в університеті ігнорував усякі розваги: “В карти не грав, на забави не ходив, в каварнях часу не мантачив” (59).

Далі йдеться про працю Б.-І. Антонича над оперою “Довбуш” (разом із композитором Антоном Рудницьким), для якої він написав лібретто до двох перших дій. На жаль, хвороба й передчасна смерть не дозволили йому завершити розпочате: лібретто до третьої – завершальної – дії опери належить Святославі Гординському. Дуже цікаво описав І. Калинець подальшу долю цієї опери, повний рукопис якої досі не виявлено.

У розділі “Недуга” (69-77) детально проаналізовано останні місяці життя поета: операцію сліпої кишки, реконвалесценцію й несподівану смерть. Точну причину смерті й досі не встановлено.

Похорон Б.-І. Антонича на Янівському кладовищі у Львові (якому присвячено окремий розділ (78-84)) був урочистим і багатолюдним (на жаль, і досі не виявлено жодної фотографії).

В останніх трьох розділах І. Калинець подав історію загубленого портрета Б.-І. Антонича роботи Володимира Ласовського (85-91), долю його могили,

віднайденої і збереженої завдяки подружжю Калинців (92-109), та нарис про наречену Антонича Ольгу Олійник (110-125) – жінку, яка зіграла важливу роль у біографії поета й посмертному освітленні його особи, – настільки новий і цікавий, що на ньому варто зупинитися докладніше.

Львівський поет Іван Лучук улітку 1988 р., перебуваючи у Пряшеві, занотував від Ярослави Поповець (подруги Ольги Олійник) таку деталь з її сімейного життя: “Коли Ольга вийшла заміж за поляка Ксенжопольського, то вже після війни, коли вони жили в Холмі, її шлюбний чоловік на свято 1 травня, коли напився, то під час демонстрації міжнародної солідарності трудящих (мабуть, їхні вікна виходили на центральний проспект) із лайкою викидав через вікно видання Антонича, підписані нареченій. Ольга їх збирала та приносила назад” (117). У квітні 2010 р. (!) викладачка Люблінсько-католицького університету Мирослава Кравецька з ініціативи І. Калинця відвідала будинок, в якому мешкала Ольга Ксенжопольська в Холмі, та місцевий архів і з’ясувала, що наречена Б.-І. Антонича Ольга Олійник (народжена 20 вересня 1909 р. у с. Терпелівка Підволочиського району, на 15 днів раніше від Антонича) вийшла заміж за чоловіка, на 18 років молодшого за неї, який виявився п’яницею й гультьєм (мав коханку, яку прилюдно приводив до хати). Дітей у Ксенжопольських не було. Її сусідка Аліна, з якою пані Мирослава спілкувалася, твердила, що пані Оля багато читала, приносячи книжки з бібліотеки, і “була дуже культурною жінкою, завжди елегантно, чепурно одягнутою виглядала як передвоєнна дама” (122). Рідний батько Ольги, учитель, теж був любителем горілки і, напившись, знущався з дружини, дочки й сина. Із учительською служницею мав позашлюбного сина Василя. Ольга померла 13 січня 1986 р., Зенон Ксенжопольський – у 1992 р. Бібліотека й рукописна спадщина нареченої Б.-І. Антонича не збереглася. Розділ про наречену поета І. Калинець закінчує реченням: “Напевно, найщасливіші її роки – час знайомства з Антоничем” (124).

Цікаво зазначити, що Ольга Ксенжопольська була співвласницею і близькою подругою Ярослави Половець – вони навіть сиділи за спільною партою. Після війни вони листувалися, а десь на початку 70-х років, будучи вже пенсіонеркою, на запрошення Ярослави Ольга приїхала у Пряшів і кілька тижнів жила на її квартирі. Як згадує дочка пані Ярослави Мирослава Пасок, “бабусі весь час розмовляли між собою пошепки, а коли я, будучи дитиною, заглянула в їхню кімнату, гнали мене геть, щоб я не чула їхню розмову”. На думку сина пані Ярослави д-ра Ярослава, який теж зустрічався з Ольгою, вона раніше належала до української націоналістичної організації і після війни вийшла заміж за поляка, щоб не бути депортованою в Радянський Союз або в західну Польщу. На жаль, листи Ольги до Ярослави не збереглися. Їх спалив онук Ярослави разом з іншими рукописами бабусі,

успадкувавши її квартиру.

У “Додатку” (126-137) І. Калинець опублікував рідкісні документи, які значною мірою доповнюють його працю, а саме: “Лист Ольги Олійник до о. Йосифа Кладочного” з 1976 р. (передрук із книжки П. Шкраб’юка “Виноградник Господній” – Львів, 1995), статті Ірини Калинець “Антонич теж з Боряттина” (передрук із часопису “Євшан-зілля”, ч. 1, 1987) та Івана Гречка “Громадська панахида на могилі поета Б. І. Антонича” з 1987 р.

Важливим доповненням біографічної монографії слугує ілюстративний додаток, що охоплює 80 рідкісних фотографій, репродукцій портретів поета, обкладинок його творів. Значна їх частина публікується вперше.

Книжка І. Калинця “Знане і незнане про Антонича” – вагомий внесок не лише до пізнання життя геніального поета, а й збагачення українського літературознавства.

Отримано 23 грудня 2010 р.

*Микола Мушинка
м. Пряшів, Словаччина*

РАДЯНСЬКИЙ ДИСКУРС У СУЧАСНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

“Studia Sovietica”. Випуск 1. Ідеологічні та естетичні стратегії соцреалізму / Відпов. ред. Валентина Хархун. – К.: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2010. – 297 с.

Збірник статей “Studia Sovietica”, виданий Інститутом літератури ім. Т.Г. Шевченка Національної академії наук України 2010 року, – це результат колективної праці вчених, яких об’єднує науковий інтерес до вивчення культурної історії радянської епохи. Посилена увага до мистецької спадщини цього періоду, як слушно зазначила у вступній статті до видання його відповідальний редактор В. Хархун, зумовлена “потребою конструювати цілісну картину світу ХХ століття, для якої пам’ять про радянське є одним із ключових формантів” (5). З погляду дослідниці, актуальні теми сучасної гуманітаристики – радянська міфологія та способи її презентації, радянська топографія та її рецепція, візуальні практики радянського (на прикладі кінематографа), соцреалізм як масова культура, а також тема “радянського” та “українського” тощо. Успішне виконання цих завдань стало можливим завдяки залученню досвіду закордонних фахівців та їхніх наукових концепцій, а також інтердисциплінарному підходу до вивчення матеріалу, який передбачає широке використання історичних, мовознавчих та культурологічних досліджень.